

**DRAMA EN THEATER
EEN BIBLIOGRAFIE VOOR NOORD- EN ZUID-NEDERLAND**

Annick POPPE

Aflevering 18

I. WETENSCHAPPELIJKE TEKSTEN

a. boeken

DE LAMPER (Jean-Pierre), *Luc Philips. Een mens met duizend levens*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 1990, 180 p.

FLETCHER (Jacky), *Iers theater, a comedy of terrors*, vertaald door Marcel Otten, Amsterdam, International Theatre & Film Books, 1990, 113 p. (ISBN 90-6403-226-2)

GIELING (Lia), *Toneelbeeld vanaf 1945 in Nederland*, Amsterdam, Stichting de Beurs van Berlage, 1990, 176 p.

HOFMAN (Henk), *Improviseren kan je leren : een handleiding voor spel en theater*, Culemborg, Phaedon, 1990, 51 p. (ISBN 90-72456-10-6)

HUMMELEN (W.M.H.), *Van moment tot moment. Toneeltheorie voor lezers*, Muiderberg, Coutinho, 1989, 160 p.

JOHNSTONE (Keith), *Impro : improvisatie en theater*, Amsterdam, International Theatre & Film Books, 1990, 248 p. (ISBN 90-6403-206-8)

LEIMS (Thomas), *Die Entstehung des Kabuki : Transkulturation Europa-Japan im 16. und 17. Jahrhundert*, Leiden, Brill, 1990, 364 p. (ISBN 90-04-08988-8)

Nederlands Theaterjaarboek, Nr. 39, onder redactie van Dirkje Houtman en Robert Steijn, *Toneel Teatraal*, 111 (1990), nr. 8, 179 p. (ISBN 90-70892-17-00)

Vlaams Theaterjaarboek 1989-1990, Antwerpen, De Scène, 1990 (Zie bespreking in dit nummer)

WEICHELBAUM (Herni-Louis), *Maurice Béjart. Dans in beeld*

b. bijdragen in tijdschriften, jaarboeken en verzamelwerken

BLAIKNER (Gabriele), "Die Blasphemie in 'Dom Juan'", *Neophilologus*, 74 (1990), nr. 3, pp. 361-370.

Als men de vraag stelt waarom nu juist de *Dom Juan* van Molière, in een tijd toen dit thema tot meerdere stukken aanleiding gaf, zo heftig werd vervolgd, komt men tot het besluit dat het vooral de kloof tussen taal en personage, tussen woord en daad is die hiertoe aanleiding heeft gegeven. De personages zeggen nooit wat ze denken en elke uitlating hekelt wel ergens het conventionele (vooral religieuze) taalgebruik.

CALLENS (Johan), "O'Neill : het leven als tussenspel", *Etcetera* 8 (1990), nr. 30,

In het repertoire van Eugene O'Neill, de eerste grote Amerikaanse dramaturg, wisselen miskleunen en meesterwerken elkaar af; wat hen verbindt is echter — in het spoor van Strindberg — een meedogenloze dissectie van familiale relaties. Tragische en komische elementen, slapstick en stileren, liefde en dood wisselen elkaar voortdurend af en het is vooral het balanceren tussen dergelijke polen dat recente opvoeringen (o.a. *Strange Interlude* door Blauwe Maandag Compagnie en *Rouw siert Elektra* door Het Zuidelijk Toneel zo genietbaar maakt.

DE ARMAS (Frederick A.), "'A king is he ...' Seneca, Covarrubias and Claramonte's *Desta agua no beberé*", *Neophilologus*, 74 (1990), pp. 374-382.

Seneca oefende een enorme invloed uit op de literatuur uit de Spaanse Gouden Eeuw en het stuk *Desta agua non beberé* van de lange tijd vergeten maar nu herontdekte Andres de Claramonte vormt hierop geen uitzondering. Elementen uit de handeling refereren aan *Thyestes* (het lot van de controversiële koning Pedro I, tegelijk beschreven als wreed en rechtvaardig, loopt ongeveer parallel met dat van Atreus) en *Hercules Furens*.

DOSOGNE (Ludo), "An American Story. Van Duncan tot Forsythe", *Kunst en Cultuur*, oktober 1990.

Drie generaties Amerikaanse dansers en danseressen zijn elkaar op de verschillende podia opgevolgd en elk hebben zij in hun veelzijdigheid bijgedragen tot de ontwikkeling van dit genre tot een grensverleggende kunstvorm.

DOSOGNE (Ludo), "De Ramayana", *Kunst en Cultuur*, december 1990, pp. 30-33.

De Ramayana of de heldendaden van Rama is een immens populair epos dat tot de Indische cultuur behoort en zich over geheel Zuidoost-Azië heeft verspreid. Elk jaar nog worden overigens alom Ramayana-voorstellingen georganiseerd, waarop scènes uit het leven van Rama en zijn geliefde Sita worden gedramatiseerd in theatervormen die naargelang van de streek sterk verschillen.

ECTOR (Jef), "Het klassiek toneel van Cocteau", *Diogenes*, 6 (1990), nr. 5-6, pp. 29-33.

Cocteau heeft steeds interesse vertoond voor de Griekse mythologie. Hij vertaalde *Antigone* en bewerkte *Oedipus Rex* tot *La Machine Infernale*, dat opvalt door zijn tragische ironie. Zijn ware meesterwerk is echter *Orphée*, dat het materiaal van Ovidius

bewerkt tot een nieuw en fascinerend geheel, waarin tal van autobiografische elementen zijn verwerkt.

GOEDBLOED (Loes), "Eerst de melodie en dan de figuren", *Toneel Teatraal*, 111 (1990), nr. 9, pp. 6-13.

Alhoewel de personages in de toneelstukken van Alex Van Warmerdam, die recent bekroond werd voor *Het Noorderkwartier*, op het eerste gezicht weinig psychologische diepgang bevatten, is hun onderlinge verhouding knap uitgewerkt. De mannen, waartussen een meester-knecht verhouding bestaat, zijn regelrechte anti-helden, de vrouwen ofwel moeder of hoer.

JESPERS (Henri-Floris), "De vleugelslag van de vuurvogel", *Diogenes*, 6 (1990), nr. 5-6, pp. 13-28.

Niettegenstaande de belangstelling voor zijn persoon en werk vrijwel onafgebroken is blijven bestaan, geniet Jean Cocteau toch niet de bekendheid die hij verdient. Heel zijn leven werd hij aangetrokken door de magie van het spektakel en het is dan ook niet verwonderlijk dat in zijn toneel vooral clowns en circusartiesten centraal staan. Zijn meesterwerk *Orphée* is tegelijk een zelfportret als ode aan het dichterschap en een poging om een nieuwe mythe te creëren.

KNOWLSON (James), "Wachten op Godot toen en nu", *Toneel Teatraal*, 111 (1990), nr. 10, pp. 6-11.

Samuel Beckett was vaak persoonlijk betrokken bij de regie van zijn stukken, waarbij opviel dat hij steeds weer aan de tekst sleutelde (de meeste revisies zijn nog niet gepubliceerd) om deze voortdurend pregnanter te maken, te blijven streven naar de absolute perfectie van vorm en beeld. Een van de opvallendste voorbeelden is ongetwijfeld een gans andere beginscène voor *Wachten op Godot*.

MALLEMS (Alex), "In memoriam Antoine Vitez", *Etcetera* 8 (1990), nr. 30, p. 65.

Antoine Vitez, wiens carrière een hoogtepunt bereikte in 1987 met het mammoetproject *Le soulier de satin* van Paul Claudel, was een uiterst veelzijdig theatermaker. Zowel als directeur, regisseur (van werk van vooral Russische auteurs), acteur, docent, vertaler enz. leverde hij spraakmakende prestaties.

PITTOCK (Malcolm), "David Storey's *Phoenix*: A Dream of Leaving", *English Studies*, 71 (1990), nr. 5, pp. 410-425.

Het nog onuitgegeven *Phoenix* van David Storey kende op het toneel weinig succes. De actie speelt zich af in een toneelzaal ergens in een Noordengelse stad, de dag voor de aanvang van de afbraakwerken en betreft een psychologisch drama tussen de ex-regisseur (een alcoholist), zijn echtgenote en zijn vriendin. Is de thematiek duidelijk Pirandelliaans, de problematiek — de relatie tussen falen en slagen, tussen werkelijkheid en realiteit — veroorzaakt een zekere ambiguïteit die ook in het stuk niet wordt opgelost.

SIX (Fred), "Arne Sierens en het 'Theater van de Armoede'", *Ons Erfdeel*, 33 (1990) nr. 5, pp. 720-724.

Arne Sierens' 'theater van de armoede' ontuchttert door zijn banaliteit; de personages die op het toneel verschijnen (o.a. in het onlangs gelauwerde *De soldaat-facteur en Rachel*) zijn hulpeloze mensen die in een simpele, volkse taal aan hun lot uitdrukking geven. Dat de stukken bestaan uit een opeenvolging van momentopnamen, geeft de teksten bovendien een suggestieve meerwaarde.

SPIES (Marijke), "'Op de questye...': Over de structuur van 16e-eeuwse zinnespelen", *De Nieuwe Taalgids*, 83 (1990), nr. 2, pp. 139-146.

De bouw van vele Nederlandse zinnespelen, die een variant zijn van de Franse moralité, is vaak beïnvloed door de argumentatietechnieken van de scholastiek: twee partijen discussiëren tot een van beide tot stilzwijgen is gebracht, terwijl in de loop van het dispuut vragen, opwerpingen en toelichtingen worden uitgelokt.

"De ondraaglijke lichtheid van verlangen", *Etcetera*, 8(1990), nr. 30, pp. 2-12.

Marianne Van Kerkhoven, die het geheel in een ruimer maatschappelijk kader plaatst, Dirk Verstockt en An-Marie Lambrechts formuleren enkele bedenkingen bij *Stella*, de nieuwste productie van Anne Teresa De Keersmaeker.

"De macht van het uur blauw", *Etcetera*, 8(1990), nr. 30, pp. 18-23

Das Glas im Kopf wird vom Glas, het eerste deel van de opera-trilogie *The Minds of Helena Troubleyn* wordt onder de loep genomen door Gunther Sergooris, die Jan Fabre in de laat-romantische traditie situeert en door Klaas Tindemans, die meer aandacht heeft voor wat hem juist van die traditie scheidt.

"Een lege plek om te blijven", *Etcetera*, 8(1990), nr. 31, pp. 2-11.

In een reeks bijdragen over de kunstcentra haalt Hildegard De Vuyst vernietigend uit naar dit luik van het theaterdecreet, terwijl Frank Peeters het probleem in de historische context situeert en Mark Deputter het over zijn ervaringen in het Leuvense Stuc heeft.

"Het spook van de opera", *Etcetera*, 8(1990), nr. 31, pp. 23-35.

Dat opera duidelijk in de lift zit is een verschijnsel dat zich al enkele jaren doorzet; Luc Emiel Roman, leider van de Antwerpse Kameropera Transparant, Jan Van Vlijmen, gewezen intendant van de Nederlandse Opera, Bernard Focroule, opvolger van Gerard Mortier in de Munt en Marc Clémur, kersverse intendant van de Vlaamse Opera, praten over hun ervaringen.

II. DRAMATEKSTEN

a. in boekvorm

BECKETT (Samuel), *Stille sidders*, Antwerpen, Nioba, 1990, 32 p.

DUYM (Jacob), *De cleock-moedighe ende stoute daet, van het innemen des Casteels van Breda en de verlossinghe der Stad*, bezorgd en ingeleid door Kees Van Meel, vertaald door Ad van den Kieboom, Breda, Boekhandel Hein van Kemenade, 1990, 72 p.

GREEN (Julien), *Het zuiden*, oorspronkelijke titel *Sud*, vertaald door Judith Herzberg, Amsterdam, International Theatre & Film Books en Eindhoven, het Zuidelijk Toneel, 1990, 124 p. (ISBN 90-6403-234-3)

HEIJERMANS (Herman), *Op hoop van zegen*, Amsterdam, Querido, 1990 (30), 78 p. (ISBN 90-214-4064-4)

MULLER (Heiner), *Het eiland van het grote bloedbad*, vertaald door Marcel Otten, Amsterdam, International Theatre & Film Books, 237 p. (ISBN 90-6403-210-6)

ROOBJEE (Pjeroo), *Heldendeugd*, Antwerpen, Nioba, 1990, 64 p.

SCHNITZLER (Arthur), *Professor Bernhadi*, vertaald door Ger Thijs, Amsterdam, International Theatre & Film Books en Den Haag, Het Nationale Toneel, 1989, 132 p. (ISBN 90-6403-220-3)

Truwanten, Een toneelstuk uit het handschrift Van Hulthem. Uitgegeven en toegelicht door een werkgroep van Brusselse en Utrechtse Neerlandici, Utrecht, HES Uitgevers, 158 p.

b. in tijdschriften

COCTEAU (Jean), "Orpheus. Tragedie in één bedrijf en één interval", *Diogenes*, 6(1990), nr. 5-6, pp. 39-54 (vertaald door Carl Ridders).

FELD (Paul), "Dat verhaal met die glazenwasser", *Toneel Teatraal*, 111 (1990), nr. 10, pp. 26-30.

PEETERS (Elvis), "Het uur van de aap", *Etcetera*, 8(1990), nr. 30, pp. 47-50.

VERBURG (Heleen), "Ze was het wachten waard", *Etcetera*, 8(1990), nr. 31, pp. 39-49.